

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 =====

Strukturirane naloge

Ponedeljek, 29. avgust 2022 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izporna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

M 2 2 2 5 2 1 2 1 0 2

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Odločanje v skupnosti

- 1.1. Ob navedenih značilnostih navedite tip legitimne moči (po Webru), za katerega je značilnost tipična.

Največkrat se pojavlja v prelomnih družbenih obdobjih.

Pristojnosti nosilcev oblasti so določene in omejene s pravnimi normami (zakoni).

Oblast je podedovana.

Je neosebna oblast.

Podrejēti pripisujejo voditelju iziemne sposobnosti.

(3 točke)

- #### 1.2. Pojasnite pojem legitimnost moći.

(2 točki)

Vir 1

Če sledimo Maxu Webru, pod državo na splošno pojmujemo zgodovinsko določeno obliko organizacije moči ali zgradbe oblasti, katere značilnost je, da ima zakonit monopol nad sredstvi prisile eno samo telo, to pa je prav država.

(Matteucci, N. (1999): Država, FDV, Ljubljana, str. 87)

- 1.3. Pojasnite uporabo pojma država v viru 1.

(2 točki)

(2 točki)

- 1.4. Pojasnite, v kakšnem pomenu še uporabljamo pojem država.

(2.1-2.4) [View](#) [Edit](#) [Delete](#)

(2 točki)

1.5. Kratko predstavite dve značilnosti pravne države.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)
(2 točki)

Vir 2

28 % slovenske mladine verjame, da je sodelovanje v civilnih pobudah in protestih modno (»in«), vendar jih le 10 % pravi, da je priljubljeno biti aktiven v politiki. Slovenska mladina izraža nizko stopnjo zanimanja za politiko. Ob upoštevanju slednjega jih od vseh področij politike v največji meri zanima državna politika (politika v Sloveniji). Bolj izobraženi, starejša mladina, mladi z bolj izobraženimi starši in mladi, ki živijo v urbanih naseljih, izkazujejo višje zanimanje za politiko.

(Iz raziskave Mladina 2013, www.ursm.gov.si/.../ursm.../MLADINA_2013_Strnjeno_porocilo.pdf, str. 22.
Pridobljeno: 1. 2. 2021.)

1.6. Kakšna oblika politične participacije je »sodelovanje v civilnih pobudah in protestih« (vir 2)?

(1 točka)

1.7. Kakšno obliko politične participacije še poznamo? Navedite tudi primer.

Oblika politične participacije: _____
(1)

Primer: _____
(1)
(2 točki)

1.8. Pri katerih mladih v Sloveniji je zanimanje za politiko (nekoliko) večje? Upoštevajte vir 2.

(2 točki)

1.9. Pojasnite pomen oziroma vlogo političnih strank v demokratičnih političnih sistemih.

(2 točki)

1.10. Glede na svojo občasno udeležbo v političnem življenju je sindikat (dopolnite)

_____ skupina, in sicer (navedite, kateri tip tovrstnih skupin je sindikat) _____.

(2 točki)

2. Odklonskost in kriminaliteta

2.1. Opredelite pojma konformnost in odklonskost.

Opredelitev konformnosti: _____

(1)

Opredelitev odklonskosti: _____

(1)
(2 točki)

2.2. Navedite štiri okoliščine, ki vplivajo na opredelitev nekega dejanja kot odklonskega. Eno izmed okoliščin predstavite in zanjo navedite konkreten primer.

Navedba štirih okoliščin: _____

(2)

Navedba izbrane okoliščine: _____
Predstavitev izbrane okoliščine: _____

(1)

Konkreten primer izbrane okoliščine: _____

(1)
(4 točke)

2.3. Navedite eno družbeno funkcijo, ki jo nekateri sociologi pripisujejo odklonskosti.

(1 točka)

- 2.4. Navedite štiri metode/načine ugotavljanja vrste, obsega in razširjenosti kriminalitete. Eno izmed metod predstavite.

Prva metoda: _____

Druga metoda: _____

Tretja metoda: _____

Četrta metoda: _____

(2)

Izbrana metoda predstavitev:

Predstavitev:

(2)
(4 točke)

Vir 1

Italijanski zdravnik Cesare Lombroso je leta 1870 trdil, da imajo zločinci živalske poteze, ki hitro kažejo na njihovo podlost. Policijo je vzbudil, naj ne trati časa z zaslišanji, ampak naj raje izmeri čelo, brado in ušesa osumljencev. [...] Lombroso je menil, da zločinci trpijo za atavizmom – ponovitvijo telesnih ali duševnih lastnosti zelo davnih prednikov, zaradi česar so tako po značaju kot po videzu precej bolj podobni živalim kot državljanji, ki spoštujejo zakone.

(»Zločinci so kot živali!«, revija History, št. 81/2018, str. 64)

- 2.5. Med katere teorije odklonskosti uvrščamo Lombrosovo študijo, opisano v viru 1?

(1 točka)

- 2.6. Navedite in na kratko predstavite še eno teorijo odklonskosti, ki ni opisana v viru 1.

Navedba izbrane teorije: _____ (1)

Predstavitev izbrane teorije:

(2)
(3 točke)

- 2.7. Kako se imenuje stalna nadzorovanost posameznikov, za katero je značilna nenehna navzočnost, preglednost dogodkov in njihovih nosilcev; vidnost vsega, kar se dogaja?

(1 točka)

- 2.8. Kaj je po teoriji etiketiranja značilno za sekundarno odklonskost?

(2 točki)

Vir 2

Po več sto letih prenatrpanih zaporov v ZDA in Angliji je bila potrebna temeljita sprememba. Po novem naj bi zapornike reformirali s trdim delom, strogo disciplino in popolno izolacijo.

(Zapori 19. stoletja, revija History, št. 101/2020, str. 54)

- 2.9. Katera oblika prevencije je omenjena v viru 2? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Splošna negativna prevencija.
- B Posebna pozitivna prevencija.
- C Splošna pozitivna prevencija.
- D Posebna negativna prevencija.

(1 točka)

- 2.10. Kateri cilj kaznovanja je nakazan v viru 2?

(1 točka)

3. Religija in verovanski sistemi

3.1. Razložite religijsko doktrino kot eno od sestavin religije.

(3 točke)

3.2. Opišite značilnosti enostavnega supernaturizma kot enega od tipov religije po R. McGeeju.

(2 točki)

3.3. Kateri od naštetih sociologov je v povezavi z religijsko etiko analiziral vpliv protestantizma na uveljavljanje kapitalizma? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Ulrich Beck.
 - B Émile Durkheim.
 - C Max Weber.
 - D Pierre Bourdieu.

(1 točka)

3.4. Pojasnite socialnonadzorno funkcijo religije in navedite primer religije, ki opravlja to funkcijo.

Razlaga:

(1)

(1)

Primer: [View](#) | [Edit](#) | [Delete](#) | [Log](#)

(1)
(2 točki)

3.5. Kako imenujemo soobstoj različnih religij, religijskih organizacij in verovanj znotraj iste družbe? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Religijski pluralizem.
 - B Religijska toleranca.
 - C Religijski eklekticizem.
 - D Religijski univerzalizem.

(1 točka)

3.6. Kateri vrsti religijske skupnosti prepozname v spodnjih opisih?

»Ima večji poudarek na individualni religijski dejavnosti članov in članic in njihovem demokratičnem nadzoru nad verskimi funkcionarji.«

(1)

»Je oblika religijske organizacije, ki je nastala z odcepitvijo in iz odpora do razlage neke verske pripovedi in verske prakse.«

(1)

(2 točki)

3.7. Kaj je animizem? Navedite en primer animizma in opišite njegove značilnosti.

Razlaga: _____

(2)

Primer: _____

(1)

Opis značilnosti primera: _____

(1)

(4 točke)

3.8. Kako imenujemo pojav (proces) zmanjševanja družbenega pomena religije? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Ateizem.
- B Dezintegracija.
- C Sekularizacija.
- D Ortodoksija.

(1 točka)

3.9. Navedite tri značilnosti novih religijskih gibanj.

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)

Tretja značilnost: _____ (1)
(3 točke)

3.10. Navedite primer sekularne religije.

(1 točka)

4. Družina

4.1. Opredelite pojme.

Družina: _____

(1)

Družina orientacije: _____

(1)

Družina prokreacije: _____

(1)

Gospodinjstvo: _____

(1)
(4 točke)

4.2. Definicija družine naj bi zadostila zahtevam razlikovalnosti (distinkтивности), nediskriminatornosti (inkluzивности) in operativnosti (operacionalost). Pojasnite vsako od teh zahtev.

Razlikovalna: _____

(1)

Nediskriminatorna: _____

(1)

Operativna: _____

(1)
(3 točke)

4.3. Kaj pomeni asimetrična ali segregirana delitev dela in vlog v družini? Pojasnite na primeru.

Segregirana delitev dela: _____

(1)

Primer: _____

(2)
(3 točke)

4.4. Naštejte tri razloge za rast razvez in enega podrobnejše pojasnite.

Prvi razlog: _____

(1)

Drugi razlog: _____

(1)

Tretji razlog: _____

(1)

Pojasnitev: _____

(1)
(4 točke)

Vir 1

Zaradi napetosti se znašajo nad šibkejšimi

V času, ko se moramo zaradi varovanja zdravja čim bolj zadrževati doma, je za tiste, ki jim dom že sicer ne predstavlja prostora zdravja in topline, še manj varen prostor, znova opozarja Maja Plaz, predsednica društva SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. A žrtvam sporoča, da niso same.

»Več kot 90 odstotkov nasilja nad ženskami povzročijo osebe, ki so jim blizu, bodisi partnerji, možje ali drugi najbližji sorodniki. Nevarnost nasilja pa se zgolj poveča v času kriznih situacij, kot je situacija, v kateri smo trenutno, ali pa kot je bila na primer zadnja ekonomska kriza. Takrat negotovost naraste, povečata se anksioznost in nemoč zaradi novonastalih okoliščin, pri čemer se začnejo tisti z več moči pogosto znašati nad šibkejšimi,« poudarja Plazova.

(Dnevnik, 11. 4. 2020; <https://www.dnevnik.si/1042926901>)

- 4.5. Navedite dve objektivni in dve subjektivni okoliščini za nasilje v družini. Pri tem si lahko pomagate z virom 1.

Objektivni okoliščini: _____ (1)

Subjektivni okoliščini: _____ (1)
(2 točki)

- 4.6. V sodobnih razpravah o krizi družine pogosto naletimo na prepričanje, da je obstajal izvorni idealnotipski model družine, ki je zaradi modernizacije življenja ogrožen. Poimenujte ta tip družine.

_____ (1 točka)

- 4.7. Navedite dva trenda, ki na globalni ravni vplivata na spremenjanje (sodobnega) družinskega življenja in natančneje pojasnite vpliv enega od navedenih.

Navedba dveh trendov: _____
_____ (1)

Pojasnitev vpliva enega od trendov: _____
_____ (2)
(3 točke)

Prazna stran

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.